

همنم به یاد

نویسنده

فاطمه دانشور جلیل

مهری غلام پور

لطیفه نجاتی

۱۴

مقدمه

۱۸

بعد از مصطفی

== بهروایت صدیقه سالاریان * بهقلم لطیفه نجاتی ==

۹۶

شهرود عشق

== بهروایت زرافشان مولودیان * بهقلم فاطمه دانشور جلیل ==

۱۷۶

مشمول جان

== بهروایت فاطمه تاجیک * بهقلم مهری غلامپور ==

مقدمه

با ورود به وادی تربیت، دغدغه انجام دادن بهترین کار متناسب با وضعیت موجود، غبطه خوردن به مربیان موفق و الگو گرفتن از آن‌ها از دل مشغولی‌های مدام، ولی رشددهنده در زندگی مربی محسوب می‌شود. در این مسیر سهل و ممتنع که هر نشانه‌ای راهی می‌گشاید، چه چیزی بهتر از آشنایی با نمونه‌های موفق که تلاششان به بار نشسته است. «شهید» نمونه موفق تربیت به‌ثمرنشته به‌مدد الهی است و «مادر شهید» یکی از مربیان موفق در این عرصه است؛ تا جایی که امام خمینی رحمته‌الله علیه گفته‌اند: «دامن مادرها دامن‌ی است که «انسان» از آن باید درست بشود؛ یعنی اول مرتبه تربیت، تربیت بچه است در دامن مادر؛ برای اینکه علاقه بچه به مادر بیشتر از همه علائق هست و هیچ علاقه‌ای بالاتر از علاقه مادری و فرزندی نیست. بچه‌ها از مادر بهتر [مسائل] را اخذ می‌کنند. آن قدری که تحت تأثیر مادر هستند، تحت تأثیر پدر و معلم و استاد نیستند. از این جهت، بچه‌هایتان [را] در دامن‌تان تربیت اسلامی،

تربیت انسانی بکنید تا وقتی تحویل می‌دهید شما این بچه را...، یک بچه [با تربیت] صحیح، اخلاق خوب، آداب خوب، آن‌طور تحویل بدهید.»^۱

آثاری که برای شهدا نوشته شده است، تمرکز بیشتری بر روایت سلوک فردی و خانوادگی شهید از زبان نزدیکان وی دارد و یا روایت مجاهده شهید در میدان، از زبان هم‌زمان و رفیقانش است. درست است که این زاویه نگاه، تصویری دقیق از منش شهید در اختیار ما قرار می‌دهد؛ اما چگونگی رسیدن به این منش را به نمایش نمی‌گذارد و جای خالی روایت رشد و بالندگی شهید از زبان نزدیک‌ترین افراد مؤثر بر زندگی او، یعنی والدین احساس می‌شود. تجربیات پدر و مادری که نه تنها گام به گام رشد و حرکت فرزندش را از کودکی لمس کرده‌اند، بلکه لحظه لحظه «شدن» شهید را ساخته‌اند، بسیار مغتنم است.

مجموعه کتاب‌های سبک تربیتی والدین شهدا با بررسی بینش‌ها و روش تربیتی مادران و پدران شهدا به دنبال ایجاد رویکردی جدید در این عرصه است. جلد اول این مجموعه، منم به مادر، تصویری از عمل تربیتی مؤثر مادران به عنوان نزدیک‌ترین و همراه‌ترین مربیان شهدا در شکل‌گیری شخصیت آنان را روایت می‌کند. به عبارت دیگر، این بار مادری کردن «مادر شهید» همراه با بررسی ویژگی‌های شهیدش رصد شده است.

می‌دانیم که پدر و دیگر اعضای خانواده، دوستان، معلمان مدرسه، مسجد، رسانه‌ها، هم‌زمان، وضعیت اجتماعی و سیاسی رهبران اجتماعی هر جامعه و بسیاری از عوامل دیگر بر تربیت اثرگذارند و از همه مهم‌تر، نقشه تربیتی خداست. انتخاب مادر در این روایت‌ها، به عنوان مربی اصلی، به معنای نادیده گرفتن دیگر عوامل مؤثر بر تربیت، به ویژه مربی‌گری خداوند، به عنوان «رب حقیقی انسان» نیست. خدای موسی علیه السلام در کاخ فرعون و یونس علیه السلام در شکم نهنگ، همان پروردگاری است که می‌تواند بنده‌اش را در هر وضعیتی،

۱. امام خمینی رحمته الله علیه، صحیفه امام، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمته الله علیه، ج ۸، ص ۹۰.

به بهترین حالت برای خود تربیت کند.

مادر هم از افراد بااراده‌ای است که در نقشه تربیتی «الله» حرکت می‌کند و در این مسیر، خودش هم تربیت می‌شود و رشد می‌کند. اما نعمت فرزندی که در اختیار مادر است و مادری که با اراده خود میدان مجاهده تربیتی را می‌سازد و حرکت می‌کند، به واقع از موضوعات کمتر پرداخته شده است؛ در حالی که این میدان، معنابخش زندگی مادرانه است و «خوشا به حال آنان که با شهادت رفتند! ... خوشا به حال آن‌هایی که این گوهرها را در دامن خود پروراندند!» امام خمینی رحمته الله علیه نیز به عنوان یکی از مرییان امت اسلامی به مقام مادر شهدا غبطه می‌خورد؛ زیرا به خوبی می‌داند که کار هر دو، یعنی رهبر و مادر پرورش انسان است و رسیدن به مقام شهادت در راه خدا، یعنی مسیر تربیت، درست پیش رفته است. این‌ها نشان می‌دهد که نگاه به تربیت از منظر مادر شهید ضرورتی تربیتی و اجتماعی است.

بر این اساس، کارمان را آغاز کردیم. مادران مقاومتی را یافتیم که با برنامه‌ریزی دقیق معنوی، خود و فرزندانشان را برای تلاش در راه خدا آماده کرده و مشوق حضور مؤثر در این راه بودند. خودشان فرزند را راهی میدان عمل کرده‌اند یا اگر اقدام از سوی فرزند بوده، با درخواستش همراه شده و این همراهی را تا بعد از شهادت نیز با رفتار و اعمالشان کاملاً نشان داده‌اند. گفتنی است یکی از معیارهایی که در این اثر به آن توجه کردیم، تنوع میدان‌های فعالیت شهدا و اقتضائات هر کدام از این بسترهاست تا محتوا در قالبی خاص محدود نشود و قابلیت تعمیم دادن بیشتری با زندگی روزمره داشته باشد.

در عمل تربیتی مادر، عوامل گوناگونی مثل توجه به خودسازی‌های فردی و اجتماعی مادر و نوع ارتباطش با خدا و برخورداری از نگاه موقعیت‌مند به روابط با افراد گوناگون به عنوان بستر تربیتی در فرایند تدریجی تربیت اهمیت دارد. بُعد مهم دیگر، اقدامات آگاهانه مادر در تربیت فرزند است که نشان

می‌دهد مادر در چه چهارچوبی فکر می‌کند و تصمیم می‌گیرد و دست به اقدام می‌زند. همچنین، مادر با چه روشی این بینش را به فرزندان منتقل می‌کند؟ چقدر به بسترسازی برای شکوفایی صفات اخلاقی و ساحت‌های گوناگون تربیتی و تعامل شبکه‌ای آن‌ها با یکدیگر در ساخت شخصیت توجه می‌کند و در آخر، مادر و فرزند در ارتباطی که با هم دارند، چه اثرات متقابلی بر هم دارند و چگونه در حرکت و تبادلی مستمر با هم، تربیت می‌شوند.

منم یه مادرم برای افرادی مناسب است که می‌خواهند رشد هم‌زمان مادر و فرزند را ببینند و از الگوهای کاربردی مادرانه بهره‌مند شوند. امیدواریم این مجموعه با رویکرد جدیدی در ثبت سیره شهدا، گامی نو در معرفی نمونه‌های والای تربیتی برداشته باشد.

در این فرصت، از همه دوستانی که به ما در پیشرفت این پروژه یاری کردند و به خصوص خانواده‌های بزرگوار شهیدان مصطفی احمدی‌روشن و محمد مسرور و محمدحسین حدادیان که با صبر و دل‌سوزی، در جلسات مصاحبه همراهی ما کردند، تشکر و قدردانی می‌کنیم.

● مرصیه حیدری

پژوهشگر تربیتی و دکتری فلسفه و کلام اسلامی